

Stanovisko odboru bezpečnostní politiky MV k pořizování záznamů policistů při výkonu služby

(aktualizace k 16.10.2014, po nabytí účinnosti zák. č. 89/2012 Sb., ve znění pozdějších předpisů, občanský zákoník (dále jen NOZ) dnem 1. ledna 2014.

Shrnutí:

Pořizování audio, videozáznamu nebo fotografie policistu při výkonu služby člověkem na místě veřejnosti přístupném, včetně záběrů na identifikační číslo či registrační číslo služebního vozidla není v rozporu se zákonem. Příslušníci Policie ČR při plnění zákonných úkolů vystupují jako úřední osoby a vykonávají působnost orgánu veřejné správy a fyzické osoby mohou pořizováním záznamů policistů při výkonu služby přiměřeným způsobem zejména kontrolovat výkon veřejné moci, uplatňovat svoje právo na informace, právo pořizovat záznamy pro zpravodajské, umělecké účely nebo pro účely ochrany práv a svobod.

Ze strany pořizovatele záznamů však nesmí dojít k pořizování záznamů (či dalšímu nakládání s nimi), které by zasahovalo nad míru přiměřenou situaci do osobnostních práv policistů či třetích osob. V zásadě platí, že policista je povinen strpět pořizování audio, video záznamů nebo fotografií při výkonu služby jinou osobou.

Ve věci pořizování záznamů policistů při výkonu služby dochází **ke střetu několika vzájemně protichůdně působících práv a povinností**. Jde jednak o povinnosti policistů plnit úkoly policie v souladu se zákonem, o práva všech lidí (včetně policistů) na ochranu osobnosti, práva osob na informace a o související problematiku tzv. zákonných licencí k pořizování záznamů osob.

V zásadě jde o to, že policisté při plnění svých úkolů **vystupují jako úřední osoby a vykonávají působnost orgánu veřejné správy**, současně však **zůstávají i osobami**, kterým přísluší různá práva, včetně práva na ochranu osobnosti. Uvedené postavení **policisty jako úřední osoby tak omezuje jeho práva jakožto osoby**. **Neznamená to** však, že by policista ve službě právo na ochranu své osobnosti ve smyslu čl. 10 Listiny základních práv a svobod a § 81 až 83 zák. č. 89/2012, Sb., občanský zákoník (dále jen NOZ) o právu na ochranu osobnosti **úplně ztrácel**.

Jak uvádí judikát 30 Cdo 1798/2007¹: „O neoprávněný zásah do osobnosti fyzické osoby nejde mimo jiné tehdy, kdy je zásah dovolen (resp. jeho možnost je předpokládána) zákonem. Takovýto zásah, podmíněný **výkonem jiného subjektivního práva nebo zákonem stanovené povinnosti**, zůstává povoleným za předpokladu, že k němu došlo **přiměřeným způsobem** v mezích určených zákonem.“ Jde tedy o situace, které jsou výjimkou z obecného pravidla, že záznam zachycující jakýmkoliv způsobem podobu člověka tak, aby podle zobrazení bylo možné určit jeho totožnost, je možné **jenom s jeho svolením** (§ 84 NOZ). Toto

¹ Obdobně též viz odůvodnění judikátu 30 Cdo 57/2005.

obecné pravidlo se týká policisty **pouze v době mimo službu**, stejně jakožto každého jiného člověka.

Judikát v první řadě zmiňuje „**zákonem stanovenou povinnost**“. Policista při plnění zákonných úkolů **vystupuje jako úřední osoba a vykonává působnost orgánu veřejné správy**. Tuto svou roli velmi často plní přirozeně zejména na veřejně přístupných místech. **Zákon s tímto jejich působením na veřejnosti výslovně počítá**, a za tím účelem stanoví i závazná pravidla prokazování příslušnosti k policii (viz § 12 zákona č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky (dále jen ZoP). Mimo jiné policista může prokazovat svoji totožnost i tím, že plní úkoly ve stejnokroji, se zřetelně viditelným identifikačním číslem, přičemž podoba a nošení stejnokroje jsou závazně upravené ve vyhlášce Ministerstva vnitra č. 460/2008 Sb. (§ 4 – způsob vnějšího označení policie). **Právní řád tedy výslovně počítá s tím, že při plnění úkolů policie bude příslušnost policisty k policii viditelná a zjiitelná všem přítomným osobám**, bez ohledu na to, zda se těchto osob úkon týká či nikoliv, či zda se situace odehrává na veřejnosti či nikoliv. Identifikační číslo policisty je jeden z nejdůležitějších identifikačních znaků policie umožňující nepřímo dohledat jeho totožnost.

Kromě toho uvedený judikát zmiňuje i **výkon jiného subjektivního práva**. Zde v případě zaznamenávání úkonu policisty půjde zejména o **situace tzv. licenci**, tedy zákonných dovolení, resp. výjimek z obecného zákazu pořizovat záznam týkající se fyzické osoby bez jejího souhlasu, které upravuje § 88 a 89 NOZ. Tzv. **úřední licence**, tj. pořizování záznamů na základě zákona pro účely úřední², upravená v § 89 NOZ, zde při nahrávání policisty osobou, která není přítomná jako úřední osoba, nepřichází v úvahu. Naopak zde může být nahrávání policisty výkonem **licence umělecké, vědecké či zpravodajské**³. Tj. nikdy není předem vyloučeno, že osoba zaznamenávající činnost policisty, tak činí jakožto výkon svého zákonem upraveného subjektivního práva na výkon činnosti umělecké, vědecké či zpravodajské.

V dnešní době **může být novinářem či zpravodajem fakticky kdokoli**, kdo se této činnosti věnuje (nejde o nějaký typ státem koncesované či povolované činnosti). Nemusí jít dokonce ani o činnost výdělečnou, ani činnost organizovanou, a může tak jít i např. o prosté zveřejňování informací jednotlivcem prostřednictvím internetu (např. blogováním, zveřejňováním nahrávek na internetu, účastněním se diskusí apod.). Proto **není nikdy vyloučeno, že osoba nahrávající jednání policisty na veřejnosti tak činí jakožto výkon svého ústavně založeného práva vyhledávat, přijímat a rozšiřovat informace** (čl. 17 Listiny základních práv a svobod). Toto právo lze přitom dle zmíněného ustanovení omezit pouze zákonem, jde-li o opatření v demokratické společnosti nezbytná pro ochranu práv a svobod druhých, bezpečnost státu, veřejnou bezpečnost, ochranu veřejného zdraví a mravnosti. Takové zákonné omezení pro řešené případy dáno v současné době není.

² Viz např. *oprávnění policie pořizovat záznamy pro plnění svých úkolů dle § 62 ZoP*.

³ § 89 NOZ: *Podobizna nebo zvukový či obrazový záznam se mohou bez svolení člověka také pořídít nebo použít přiměřeným způsobem též k vědeckému nebo uměleckému účelu a pro tiskové, rozhlasové, televizní nebo obdobné zpravodajství*.

Požizováním záznamů lze také **kontrolovat výkon veřejné moci**. Záznamy pak lze poskytnout k využití Generální inspekci bezpečnostních sborů, kontrolním orgánům policie, sdělovacím prostředkům nebo je zveřejnit na internetu, např. i na jedné ze sociálních sítí. Účelem je především zdokumentování podezření na porušení zákona ze strany příslušníka Policie ČR. § 88 NOZ dokonce výslovně upravuje, kdy pořízení nebo použití záznamu umožňuje **výkon nebo ochranu jiných práv nebo právem chráněných zájmů jiných osob** (např. jako důkaz proti policistovi v trestním, kázeňském či občanskoprávním řízení) nebo pokud **někdo veřejně vystoupí v záležitosti veřejného zájmu** (např. zveřejnění protiprávní činnosti policistů jinou osobou než zpravodajem).

Třetím aspektem zmíněným judikátem je **přiměřenost** záznamu. Za nepřiměřené lze např. považovat záběry na detaily fyziognomie policisty/ky (poprsí, nohou apod.), které nesouvisí s prováděným úkonem, záběry odhaleného policisty/ky nebo snímání postřeleného nebo jinak zraněného policisty apod. V případě snímání třetích osob lze za nepřiměřené považovat např. snímání těžce zraněné osoby bez jejího souhlasu nebo snímání těla oběti.

Tyto případy lze považovat za zásah do soukromých, osobnostních práv. Na základě **výzvy policisty dle § 114 ZoP je každý povinen zanechat pořízování takového záznamu**. Tuto výzvu policista použije i v případě, že pořízením záznamu by mohl člověk narušit nebo mařit policejní úkon (např. přímým přenosem pohybu zásahové jednotky policie kolem objektu s únosci televizním štábem apod.). **Policista** v takovém případě **vykáže nahrávající osobu/y dle § 43 písm. a) nebo b) ZoP z místa události**. Nelze ale za nepřiměřené považovat např. nahrávání (či zveřejnění záznamu) bezradného policisty při úkonu, který čelí nepřijemným dotazům, urážkám či vyhrožování nějaké osoby, nebo policisty, který se dostane do verbálního či fyzického konfliktu s nějakou osobou.

V praxi tak často může docházet ke kolizi základních práv stojících na stejné úrovni, politického práva na informace a jejich šíření s právem na ochranu osobnosti a soukromého života a vzniká **občansko-právní delikt**. V takovém případě je především věcí obecných soudů, aby s přihlédnutím k okolnostem každého jednotlivého případu pečlivě zvážily, zda jednomu právu nebyla nedůvodně dána přednost před právem druhým (viz 30 Cdo 4098/2008 a IV. ÚS 154/97).

Proto až na výše uvedené případy zjevné nepřiměřenosti nahrávání třetích osob a maření úkonů policie) **nemůže policie proti takovému porušování občanskoprávní ochrany osobnosti zasahovat** (bez ohledu na to, zda je dotčena ochrana osobnosti policisty nebo třetí osoby). V těchto případech je věcí samotného policisty nebo třetí osoby, jejíž ochrana osobnosti byla dotčena, bránit se standardní **žalobou na ochranu osobnosti** u civilního soudu. V případě, že by šlo o neoprávněný systematický sběr osobních údajů formou audio-video záznamů (porušení § 5 odst. 2 zákona č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů (ZOOU)) může taková osoba podat **oznámení Úřadu pro ochranu osobních údajů**.

Častým důvodem k takovému podání je pořízování záznamů za účelem skandalizování, zesměšňování, pomlouvání, snížení vážnosti nebo způsobení újmy na cti a narušující osobní integritu policistů jednoznačně identifikovatelných na záznamu, např. prostřednictvím veřejně přístupných internetových sociálních sítí, např. Facebook, Twitter, Instagram, Skype, Myspace, LinkedIn nebo YouTube,

internetových serverů pro sdílení videosouborů, např. YouTube nebo streamovacích serverů jako je TV Freak.

Pokud jde o otázku, která se někdy ve výše uvedených souvislostech klade, a to jak je to s legálností nahrávání **osobního identifikačního čísla policisty a registrační značky služebního vozidla**, lze uvést, že jednotlivé případy zaznamenávání těchto čísel se nepovažuje za porušení pravidel ochrany osobních údajů dle ZOOU, neboť zákon se vztahuje pouze na **systematické** zpracování osobních údajů (§ 3 odst. 4 ZOOU).⁴

Uvedená pravidla platí jak pro případy, kdy policisté plní úkoly či provádějí úkony na veřejnosti, tak v případě, že tak činí v prostoru soukromém.

Závěr:

Z výše uvedeného obecně vyplývá, že policista je v zásadě povinen strpět pořizování záznamů nebo fotografií při výkonu služby jinou osobou. Pokud se domnívá, že tímto jednáním došlo k nepřiměřenému zásahu do jeho osobnostních práv, může se zejména bránit občanskoprávní cestou.

Mgr. Karel Bačkovský
ředitel odboru

⁴ V tomto případě lze dovodit, že **nedochází k porušení ZOOÚ i z důvodu, že identifikační číslo policisty nelze považovat za osobní údaj** ve smyslu § 4 písm. a) ZOOU. Pochybnost by mohla vzbuzovat formulace, že osobním údajem je „jakákoliv informace týkající se určeného nebo určitého subjektu údajů. Subjekt údajů se považuje za určený nebo určitelný, jestliže lze subjekt údajů přímo či nepřímo identifikovat zejména na základě čísla, kódu nebo jednoho či více prvků“. Jde tedy o otázku, zda je policista určitelný, tj. byť i nepřímo identifikovatelný na základě identifikačního čísla. Vysvětlení najdeme v bodu 26 odůvodnění **Směrnice 95/46/ES**, kde je uvedeno, že „pro určení, zda je osoba identifikovatelná, je třeba přihlídnout ke všem prostředkům, které mohou být rozumně použity jak správcem, tak jakoukoliv jinou osobou pro identifikaci dané osoby“. Tzn., že pouhá hypotetická možnost určení policisty jakoukoliv jinou osobou nepostačuje k tomu, aby tato osoba byla považována za identifikovatelnou. Takovou možnost má pouze správce evidence identifikačních čísel, popř. některý zákonný příjemce osobních údajů, kteří mají přístup k informacím z této evidence. Tuto možnost nemá, a to ani nepřímo, jiný občan. Proto identifikační číslo lze považovat za osobní údaj jenom pro správce osobních údajů. **Obdobná argumentace platí i pro registrační značky služebního vozidla.**

Navíc dle vyhlášky MV č. 460/2008 Sb., o vnějším označení policie a prokazování příslušnosti k policii je identifikační číslo jedním z odznaků policie, které **má být viditelně umístěno** na služebním stejnokroji za účelem identifikace. **Právo tedy výslovně předpokládá uveřejnění faktu, že ten který policista má to které identifikační číslo a počítá tak také implicitně s tím, že si jej každý může i jakkoliv zaznamenat.**